

Stormskådning

När något av höstens lågtryck fördjupas och väderlektjänsten utlovar hårda västvindar och rentav storm, är det läge att skåda havsfåglar.

Arter som normalt sett håller till ute på Nordsjön eller Skagerack pressas då in till den svenska västkusten och Nordvästskåne av den hårda vinden.

Då kan man få se arter man aldrig ser annars utmed kusten. Många tycker att detta är den mest spännande skådningen.

Mikael Arinder

Om förhållandena är de rätta så brukar man ofta kunna se havssulor, lommar, tretåiga måsar, alkor och någon storlabb. Toppskarvar flyger ofta förbi i Nordvästskåne. Riktigt bra dagar kan bjuda på mindre lira, grålira, stormfågel, klykstjärtad stormsvala, alla fyra labbarterna, tärnmås och lunnefågel. Varje höst brukar det bli åtminstone ett par riktigt bra dagar, ibland fler. Mycket sällsynt ses spetsbergsgrisslä,

stormsvala, balearisk lira, gulnäbbad lira och större lira. I slutet av hösten ökar chansen att se de båda islommarna samt alkekung och brednäbbad simsnäppa. Förutom dessa arter bjuds det ofta på ett hyggligt sträck av olika slags änder, doppingar, lommar, vadare, måsfåglar och tärnor på ganska nära håll. Ibland hittar man en vilsen falk eller blå kärrhök som kämpar på i vågdalarna.

Stormfågel, Skummeslövs strand 22 september 2018. Foto: Mikael Arinder.

Vindriktning, vindstyrka och tid på året är avgörande

Hela kuststräckan från södra Bohuslän ned till Skåne lämpar sig för havsfågelskådning, och uddarna är bäst. Fåglarna drivs in västerifrån och når den svenska kusten i höjd med Grosshamn i Bohuslän och Hönö i Göteborgs skärgård. Sedan följer de västkusten söderut, passerar Nordvästskåne och viker av västerut längs Själlands nordkust på väg mot Jyllands östkust. Några fortsätter ner genom Öresund och ses då ner till Malmö och ibland ända nere i Falsterbo.

Ska det bli bra havsfågelskådning måste det därför blåsa upp från SV och sedan vrida upp mot V – detta får gärna lov att ta någon dag – för att fåglarna ska hinna ta sig ner till Skåne. Blir det däremot hård NV-vind direkt, så blir det sällan produktivt. I Skåne blir det bäst utdelning vid vindar från VSV-NV och 17–21 m/s, men ibland blir det helt OK utdelning från 13 m/s.

SV-vind ger dock sällan bra utdelning. Planera din skådning efter sjörapporten.

Perioden augusti–oktober är bäst, medan våren och försommaren sällan är bra. Vinterstormar under perioden november–februari brukar inte ge några stora antal havsfåglar, men kan bjuda på överraskningar, t.ex. större lira, stormsvala och spetsbergsgrißla.

Tubkikare är ett måste

Eftersom observationsavstånden är stora (ofta 500 m – 2 km) och fåglarna ofta sträcker förbi ganska långt ut, är tubkikare ett måste. En ljusstark zoom med upp till 60 eller 70 gångers förstoring på tubkikaren är att föredra, även om ett skarpt 30 gångers okular kan räcka långt. Tubkikarspaning ut mot vattenytorna långt ute varvas med handkikarspaning i närsektorn. För att upptäcka fåglarna krävs tålmodigt trålande med tuben eller handkikaren från vänster till höger så att man möter fåglarna

Tubkikare är ett måste. Norrebro hamn. Foto: Mikael Arinder.

Mindre lira, Mellbystrand 14 september 2011. Foto: Mikael Arinder.

som generellt sträcker åt vänster. Det här är en annan typ av skådning än många är vana vid. Man ser inte fåglarna så tydligt, de är små i tubkikarbilden eftersom de är långt ute. Då blir fåglarnas rörelsemönster och "jizz" viktiga att ge akt på, hur snabbt de slår vingarna, på vilket sätt de glidflyger, om de upplevs som kutryggiga, långhalsade, kompakta, slanka, stelvingade, långbenta, och på vilket sätt dräkten kontrasterar mellan svart, grått och vitt, särskilt om de flyger intill en fågel som ser lite annorlunda ut i färgsättningen. Kontrasten mellan fågel och bakgrund påverkar hur stora man upplever fåglarna. En ljus fågel ser exempelvis större ut än en mörk fågel mot ett mörkt hav. När man börjar få kläm på detta så känner man att man lyfter som skådare. Det här är svårt och kul! Och en del av arterna är ovanliga.

Förbered dig väl

Stativet kan mycket väl skaka i den hårda vinden, och då blir det svårt att få en sta-

bil tubkikarbild. Ett rejält stativ försett med ett mjukt videohuvud hjälper en bit på vägen. Om stativet har en krok under stativhuvudet kan man stabilisera stativet genom att hänga en tyngd i kroken, t.ex. en sten i en kasse.

En putsduk är bra att ha till hands för att torka ren frontlinsen när det blåser vattenstänk eller om det börjar regna. Har du kamera, så är en sopsäck perfekt att gömma den i om det kommer en skur. Klä dig varmt, och ta på regnställsbyxorna redan från början så att du kan hålla ut. En del skådare är på plats redan innan det ljusnar för att säkra de mest åtråvärda platserna. Sträcket inleds ofta redan när det knappt är skådarljus, så det gäller att inte underskatta gryningen. Många skådare stannar ute större delen av dagen, och då kan en välfylld matsäck, en rejäl termos och en chokladbit göra stor skillnad. Ett par reservhandskar i packningen kan rädda dagen om en av favorithandskarna blåser bort.

Lågt eller högt? – Det är frågan. Yttre Kattvik, eller ...

Skådare ropar ofta ut vad de ser. Även om du själv inte är så bra på att upptäcka eller känna igen olika arter så har du stort utbyte av att stå intill andra skådare. Ibland kan man till och med få ta en titt i grannens tub så att man får se den där liran eller lunnefågeln som var så omöjlig att hitta på egen hand. Stå eller sitt därför tillsammans med andra i stället för att hålla dig för dig själv.

Håll dig uppdaterad om vad som rapporteras "längre upp" längs kusten genom Bird Alarm eller att vara medlem i några lämpliga halländska Band. En utlarmad sträckande tärnmås i Båstad eller en större lira vid Busör skärper sinnena om du skådar vid Hovs Hallar.

Lågt eller högt?

Det finns fördelar och nackdelar med att skåda från havsnivå nära stranden eller sitta högt uppe. De som står lågt, som vid Yttre Kattvik eller Norrebro hamn, har

lättare att överblicka havsytan som då bara blir ett par tubfält hög. Dessutom passerar en del fåglar förbi på nära håll, t.ex. alkor, klykstjärtade stormsvalor, tärnmåsar och änder, vilket kan ge drömbosar och kanonbilder. Nackdelen är att många fåglar tenderar att försvinna i vågdalarna, något som frustrerat många besökare i exempelvis Skummeslöv. I hård vind över 18 m/s går sjön så pass hög att sträcket blir svåröverskådligt. Dessutom stänker vatten och skum upp på skådarna. I Skummeslöv och Mellbystrand riskerar man att bli blåstrad av flygande sand.

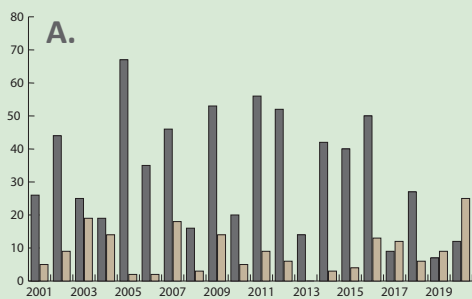
De som i stället sitter högt, som på Hovs Hallar eller Mistluren på Kullen, kan spana längre ut. Man får ett perspektiv som är snett uppifrån, och det är lättare att hitta och artbestämma fåglar som går en eller ett par kilometer ut. Nackdelen är att havsytan är många tubfält hög och det är svårt att hitta den fågel som kompisen precis hittat.

... Hovs hallar. Foton: Mikael Arinder.

Förekomst av några havsfågelarter i Skåne 2001–2020

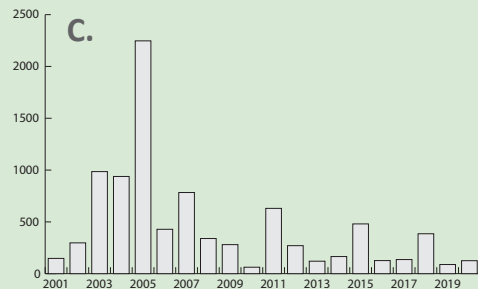
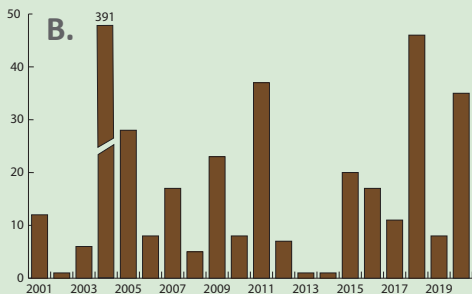
Källa: Regionala rapportkommittén.

A. Årssummor av grålara (grå staplar) respektive mindre lira (ljusbruna). Årsummorna flukturerar rejält från år till år. Förekomsten av de båda liraterna verkar inte samvariera, och kan därför inte anses bero på exempelvis antalet blåsdagar per år.

B. Årssummor av klykstjärtad stormsvala. Bortsett från 2004, då 391 ex noterades (varav 350 ex i Båstad 22 sep) är tydligt att årssummorna flukturerar en del från år till år, från enstaka ex till upp mot ett femtiotal.

C. Årssummor av stormfågel. Efter goda antal i början av 2000-talet har årssummorna avtagit oroväckande. Samma mönster uppvisas av andra havsfåglar med häckningsplatser i Nordatlanten, medan mindre lira som häckar på brittiska öarna inte uppvisar detta mönster.

Goda observationsplatser för havsfågel i Skåne.

1. Mellbystrand, 2. Skummeslövs strand, 3. Båstad hamn, 4. Kattviks hamn, 5. Yttre Kattvik, 6. Hovs hallar, 7. Ripagårdens hamn/Norrebro hamn, 8. Gröthögarna, 9. Hallands Väderö, 10. Sandön/Vegeåns mynning, 11. Stenkrossen, 12. Svanshalls hamn, 13. Arild, 14. Kullen (Mistluren), 15. Barsebäcks hamn, 16. Lomma södra, 17. Helikopterplattan vid Scaniaparken, 18. Ön i Limhamn, 19. Lernacken.

Kartunderlag: Google Earth Pro.

Tips på havsfågellokaler

För de lokaler som är markerade i fetstil finns väg- och lokalbeskrivningar på webbsidan Svenska Fågellokaler (<https://svenskafagellokaler.se/regionalforeningar/skanes-ornitologiska-forening/>) samt i boken *Skåns Skådaguide*.

De bästa lokalerna är **Kullen** (särskilt bra lokal för liron), **Hovs hallar** och **Hallands**

Väderö (dock svårt att ta sig ut till ön om det redan börjat blåsa kraftigt). Andra bra lokaler är Yttre Kattvik (GPS: 56.468593, 12.741628), Kattviks hamn, **Ripagårdens hamn/Norrebro hamn, Gröthögarna** och Arild.

Öresundsskådaren kan bevaka havsfågelsträcket från **Barsebäcks hamn, Lomma södra** eller någon av **Malmöloka-**

Havsfågelskådning från Mistluren på Kullen 23 september 2021. Foto: Mikael Arinder.

Tre "look-alikes" under havsfågelskådningen – dvärgmå, tretåig mås och tärmå i första vinterdräkt

A. Dvärgmå, **B.** tretåig mås och **C.** tärmå, samtliga i 1:a vinterdräkt. Tretåig mås skiljs från dvärgmå på flyktsättet, storleken, avsaknad av mörk kalott samt sin renare teckning i grått/kritvitt/svart. Tärmå skiljer sig egentligen ganska mycket från de andra två arterna, men unga tretåiga kan

se förbluffande tärmåslika ut när de flyger en kilometer ut över havet. Det är därför viktigt att kolla karaktärerna noga. Unga tärmåsar kännetecknas av sin bruna rygg och vingtäckare samt det förhållandevis mörka huvudet.

Foton: Mikael Arinder.

lerna Helikopterplattan vid Scaniaparken, **Ön** i Limhamn eller **Lernacken**. Trots att antalet havsfåglar är lägre än uppe i Nordvästskåne kan en dag ändå bli mycket givande. Såväl svartbrynad albatross som mindre albatross har setts flyga runt mellan dessa lokaler.

Båstad hamn, Svanshalls hamn, Stenkrossen samt **Sandön/Vegeåns mynning** är speciellt bra för havsfåglar som blåst in och rör sig inne i Laholmsbukten resp. Skälderviken. Detta inträffar ofta när vinden vridit upp mot NV. Här kan rasta klykstjärtad stormsvala, brednäbbad simsnäppa, tärnmås, dvärgmås samt trötta alkor och kanske någon stormfågel. Man bör inte

missa att testa någon av de halländska tvillinglokalerna **Skummeslövs strand** eller **Mellbystrand** (båda ligger nära Båstad) som ofta är säkrare för klykstjärtad stormsvala, labbar och båda arterna islom än övriga lokaler. Det tenderar att blåsa mindre flygsand vid Skummeslöv än vid Mellbystrand eftersom stranden är smalare.

Taktik

En dag då det bara blåser 13–14 m/s bör man nog välja någon av de yttersta uddarna i nordväst, Mistluren vid Kullen eller Hovs Hallar, för att få bäst utdelning. Blåser det hårdare än så och under ett par dagar, så kan man laborera mer. Bjäreskå-

Så här skiljer du tordmule från sillgrissla i vinterdräkt

Tordmule

1. Kolsvart rygg.
2. Knubbig profil. Trubbnäbbad. Fötterna sticker *inte* ut bak stjärtspetsen.
3. Rent vita armhålor. Vita vingundersidor. Distinkt tecknad. Skarpt avtecknade vita gumpsidor.
4. Rak rygglinje.

Sillgrissla

1. Gråbrun rygg.
2. Slank profil. Spetsnäbbad och lång. Fötterna sticker ut bak stjärtspetsen.
3. Mörk fläck i armhålorna. Sjaskiga vingundersidor. Kroppssidor mörkstreckade.
4. Något kutryggig.

Foton: Mikael Arinder.

Bunkern vid Hovs Hallar är lite kängig att ta sig ned och ut till från parkeringen, åtminstone om man har mycket utrustning att känka på. Men det är en utmärkt havsfågellokal som dessutom erbjuder fantastiska närobsar och fina fotomöjligheter av förbisträckande havsfåglar. Bunkern ger lä, men i hård vind över 18 m/s går sjön hög, varvid sträcket blir svåröverskådligt och vatten och skum stänker upp på skådarna. Foto: Mikael Arinder.

daren inleder morgonen vid Hovs Hallar, Yttre Kattvik eller Norrebro hamn, för att sedan ge sig inåt Laholmsbukten till Skummeslövs strand eller Mellbystrand och avsluta i Båstad hamn på eftermiddagen. Havsfåglarna pressas succesivt in i Laholmsbukten och det blir allt mer att titta på inne i bukten. Båstad hamn och stranden vid Malen öster om hamnen fångar upp en del uttröttade havsfåglar som kan vara stationära där i flera timmar.

På samma sätt inleder Kullaskådaren morgonen vid Misluren vid Kullen, för att sedan ge sig inåt Skälderviken till Arild, Svanshalls hamn och Stenkrossen, och avsluta vid Sandön och Vegeåns mynning.

Missa inte dagen efter!

Dagen efter en bra blåsdag mojar vinden, varvid det ofta blir "bukttömning" i Laholmsbukten. Då sträcker havsfåglar som blåst in i Laholmsbukten ut till havs igen under de första morgontimmarna. Då kan det vara produktivt att skåda från Yttre

Kattvik, Kattviks hamn och Hovs hallar. Ett liknande fenomen förekommer i Skälderviken, varvid Arild och Kullen kan vara bra att skåda från. Allt möjligt kan dyka upp. Inte sällan passerar fåglarna ganska nära, vilket kan bjuda på fina fotolägen!

Mikael Arinder
mikael.arinder@telia.com

Klykstjärtad stormsvala. Foto: Mikael Arinder.